

N:o 156.

Af Herr A. Hedin: Om nedsättning i anslaget till utgifter för rikets diplomatiska angelägenheter samt om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förändrade grunder för utrikes-budgetens upprättande.

I den till nuvarande Riksdag aflåtna proposition om statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t, ehuru oväntadt stora anslag äskats till försvarsverkets istånd-sättande, ej framställt något förslag att, genom minskning af gamla utgiftsposter, bereda tillgång till betäckande af någon del af de nya behofven. Emellertid torde det vara nära nog själfklart, att medan under samhällsutvecklingens fortgång dels helt nya statsändamål framträda, som kräfva att af statens medel tillgodoses, dels äfven redan gamla och erkända behof påkalla efterhand ökade utgifter, så finnas åter andra, hvilkas vikt och betydelse mer och mer sjunker, och för hvilka det allmännas kostnader sålunda kunna minskas. En sådan föränderlighet ligger i sakernas natur, i samhällets och odlingens nödvändiga förändring. Till det senare slaget af statsändamål och därför erforderliga statsanslag höra, enligt min tanke, den diplomatiska representationen och den därför afsedda budget.

Anledningarna till vår diplomatis numera högeligen inskränkta betydelse och till det här af framkallade yrkandet på nedsättning af kostnaderna därför torde kunna hänföras till tvänne slag. *Dels* eger vårt land ej längre samma politiska ställning, som det tillföre intagit. Någon förändring af detta förhållande läser ej heller vara förestående, och man torde kunna antaga, att vår regering fortfarande, såom i trontalet 1867, förnekar hvarje "önskan att deltaga i lösningen af de tvistefrågor, som upprört eller höia att uppröra andra delar af Europa". Men vår diplomatiska ståt utbildades deremot under tider, då vårt land intog en annan plats i det europeiska statssystemet än nu, och då de maktegaude i vårt land hyste en annan önskan, än den nyss anförda. *Dels* har äfven diplomatiens verksamhet blifvit

i ringare mån än förr behöflig derigenom, att den ojemförligt större lagbundenhet och ordning inom hvarje land, den ökade reda och trygghet i privaträttsliga förhållanden mellan medborgare af olika stater, den storartade utveckling af kommunikationsväsendet, som nutiden företer, jemte flere andra omständigheter göra diplomatiens mellankomst onödig i många fall, der den tillförene, under ett mindre utveckladt internationelt rättstillstånd, kunde vara af behovet påkallad.

I betraktande af allt detta torde den mening, som på senare tider mer och mer utbildad sig, att inga andra statsutgifter så onyttigt användas, som större delen af anslagen å tredje hufvudtiteln, ej kunna afvisas med det påståendet, att den blott grundar sig på obekantskap med förhållandena eller framgått ur otidigt klanderbegär. Men att då äflas att upprätthålla ytan och namnet af en försvunnen verklighet, att genom en stor diplomatisk ståt söka rädda skenet af något inflytande på världshändelserna, är ett alltför dyrt nöje, och dermed lurar man ingen annan än sig sjelf. Nuvarande utrikesministerns företrädare förklarade visserligen 1868, att man ej borde, genom indragning på en gång af ett större antal beskickningar, utsätta sig för att anses hafva "formelt frånträdt all rättighet att deltaga i ordnandet af Europas allmänna angelägenheter". Men sedan man *reelt* frånträdt denna rätt, torde det "formela" upprätthållandet af densamma, när det kräfver stora kostnader, vara af mycket tvetydigt värde. Ingen diplomatisk representation kan för den öfriga världen skyla, hvad den känner minst lika väl som vi sjelfve, nemligen vår oförmåga att "deltaga i ordnandet af Europas allmänna angelägenheter". Det formela anspråket, ej uppburet af motsvarande makt, är endast en löjlighet, hvilken på köpet är något kostsam.

Vid fråga om indragningar på Utrikes-departementets budget får man visserligen företrädesvis fästa sig vid ministerstaten, men mig synes otvifvelaktigt, att äfven under andra rubriker minskningar till ej obetydligt belopp kunna ega rum. Vidkommande för det första departementets expedition, synes behovet af en arkivarie-befattning endast derigenom förklarligt, att departementet åtagit sig ett för detsamma främmande bestyr, nemligen att fungera som ett riksarkiv i smått. Kabinettet bibehåller i sin ego handlingar, till och med från längesedan förfutna tider, hvilkas enda rätta plats är Riksarkivet. Genast vid första påseendet torde det erkännas, att en sådan anordning är principvidrig, liksom det lätt läres inses, att — om också inga andra skadliga följder — deraf åtminstone måste föranledas onödigt ökad besvär vid den historiska forskningen. Jag skall hafva den äran att till Stats-Utskottet meddela upplysningar, som äro för vidlyftiga att här införas, om det sätt hvarpå kabinettet sköter denna sjelftagna befattning — sjelftagen, ty instruktionen för detsamma gifver dertill ingen anledning, hvadan § 8 i 1809 års kansliordning måste anses innehålla den regel, hvarefter kabinettet i detta fall skall rätta sig. Det torde vara temligen påtagligt, i betraktande af vårt Utrikes-departements jemförelsevis till de andra departementenas begränsade verksamhetsområde, att utan detta sjelftagna

bestyr, de vanliga registratorsgöromål, som tillhöra arkivarien, ej skulle kräva sin särskilda tjänsteman, utan mycket väl kunna med någon annan af de icke allt för ansträngande befattningarne förenas.

På Utrikes-departementets expeditiönsstat har ock uppförts lön åt en hof-tjänsteman, nemligen öfverceremonimästaren. Ännu 1869 års statskalender innehöll, å afdelningen utrikes-departementet, i fråga om nämnde tjänsteman, blott en hänvisning till "Kongl. Maj:ts hof" — ett temligen tydligt erkännande, att han vore ej statens, utan hofvets funktionär; icke förty uppar han lön å Utrikes-departementets stat. Detta egendomliga sätt att förfara med statens medel har emellertid ådragit sig pressens uppmärksamhet. Jag vill ej göra mig skyldig till en förvexling af *post hoc* och *propter hoc*; men ett faktum, att i statskalendrarne för 1870 och 1871 nyssnämnda hänvisning försvunnit, och att i stället bland utrikes-departementets tjänstemän upptages en "Introductor för främmande sändebud". Jag kan ej medgifva, att man genom denna redaktionsändring åstadkommit tillfyllestgörande rätt och skäl för beviljandet af lön, på Utrikes-departementets stat, åt en hof-tjänsteman.

I öfrigt må tilläggas, att utrikes-expeditionen erbjuder tillfälle till andra indragningar, såsom af förste sekreterare-platsen, och nedsättning af ett par lönebelopp.

Innan jag vänder mig till minister-staten, vill jag fästa uppmärksamheten på det höga belopp, hvarmed "skrifmaterialier, expenser och extra utgifter" äro uppförda. När i detta belopp ingår en summa stor 5,000 R:dr R:mt till "utomordentliga beskickningar och tillfälliga uppdrag", så torde böra erinras, att äfven här hof-utgifter införts på utrikes-departementets budget. De lyckönskings- eller kondoleansbesök, som hofetiketten fordrar, och som af utrikesbudgeten bekostas, lära väl rätteligen böra drabba civillistan. Om vissa andra poster under denna rubrik ej *synas* särdeles höga — t. ex ekiperingspenningar — så hör erinras, att detta och flere andra belopp å utrikes-departementets budget äro rent nominela i följd af den vidsträckta dispositions-rätt, som är Kongl. Maj:t medgifven. Vid en föregående riksdag har sålunda upplysts, att kabinetts-kassans räkenskaper för ett enda år, 1865, upptogo ej mindre än 76,522 R:dr utgifna under titeln ekiperingspenningar, hvaraf 24,000 R:dr i bosättningspenningar utbetalts åt en enda person. Påföljande år utgäfvos 40,000 R:dr i ekiperingspenningar. Ett dylikt exempel erbjuder titeln "hemliga utgifter". Några andra utgiftsposter under denna rubrik förete uppenbarligen summor, hvilkas höjd, jemförd med det lätt beräkneliga verkliga behovet, endast derigenom kan förklaras, att vederbörande haft goda, allt för goda tillgångar till sitt okontrollerade förfogande och aldrig behöft spara. När man nu tager i betraktande att hemliga medel, enligt hvad till allmän kunskap kommit, användts till, minst sagdt, aldeles ogiltiga ändamål, och att, under namn och förevändning af ekiperingspenningar, vissa personer slösaktigt gynnats, så föranledes man vid rubriken "skrifmaterialier" m. m. till den anmärkning, att de härunder angifna, som till en del

äro skenbart moderata, åtminstone ej kunna vara afsedda att upplysa om de *verkliga* förhållandena, ity att dessa nominelt små belopp genom å andra håll tillgängliga medel faktiskt ökas till högst betydliga utgiftssummor; vidare att härunder döljer sig ett oskäligt slöseri med statsmedel; samt slutligen att en nedsättning kan och bör ske.

Tillfälle till den betydligaste minskningen lemnar emellertid minister-staten. Herr Utrikes-ministern tyckes sjelf antyda, att de diplomatiska befattningarna i Athen och Lissabon kunna indragas. Om så, utan skada för statens intresse, ske kan, lär man vara berättigad att antaga, att utan all olägenhet samma åtgärd kan vidtagas t. ex. med ministerposten i Madrid. Hvilka politiska intressen vår minister i Spanien har att bevaka, torde icke ens han sjelf kunna uppgifva. Man föreställer sig, att de svårligen kunna vara viktigare, än våra politiska relationer till schweiziska republiken, der de förenade rikena ej anställt något diplomatiskt ombud. Det vill derföre synas, som ministerposten i Madrid egentligen vore att betrakta såsom en det spanska *hofvet* visad artighet, och att ej synnerligen starka invändningar mot dess indragning skulle anföras, derest ej monarkien blifvit åter upprättad i Spanien.

Vidare eger man skäl att förmoda, beträffande flere af våra beskickningar, att en ej alldeles obetydlig nedsättning af aflöningarna utan svårighet kan ske, helst i förening med anställande af sändebud af lägre rang än envoyé, samt på några ställen minskning af personalen. Det stundom åberopade skälet mot anställande af sändebud af lägre rang och med mindre aflöning, att de nemligen endast genom en högre social ställning sättas i stånd att komma de politiska hemligheterna på spåren, kan ej förtjena synnerligt afseende, då vår nutida diplomati, i följd af vårt lands ställning, har en vida anspråklösare uppgift än förr och säkerligen föga kan gagna genom meddelanden om det politiska intrigspel, som drifves de mäktige emellan. Sekretärs utskottets yttrande år 1765, att det förnämsta medel, hvarigenom sändebuden kunna uppfylla sina åligganden, är "personernas egen skicklighet och goda egenskaper, som säkrast ersätter hvad igenom penningar och en kostsam lefnad ej står att vinna", torde för öfrigt vara giltigt ännu i dag. Det kan tilläggas att, derest vårt land komme att representeras af ministerresidenter, der envoyéer nu äro anställda, detta ingalunda innebure någon så stark rangförminskning, som mången måhända föreställer sig, eller vore egnadt att ådraga sig mycken uppmärksamhet. De af stormaktskongressen i Aachen 1818 antagna bestämmelser, enligt hvilka ministerresidenter på visst sätt utgöra en "intermediär" klass mellan andra klassens sändebud och de endast hos vederbörande utrikesministrar ackrediterade chargés d'affaires, gifva ministerresidenterna otvetydigt i realiteten samma diplomatiska karakter, som andra klassens sändebud. I alla händelser lär det få anses ostridigt, att åtminstone i Washington rangen af envoyé på intet sätt är bestämmande för vår der varande ministers förmåga att vårda våra intressen. Icke dess mindre, och ehuru Förenta Staterna representeras i Stockholm af en ministerresident, har vår regering vid den nyss timade för-

ändringen bibehållit den högre rangen. Att de förenade rikenas värdighet skulle inför Amerikanarne bättre upprätthållas och deras intressen bättre vårdas i Washington af den större personliga dugligheten, än af den förnämligare titeln, tyckes dock vara axiomatiskt.

Herr Utrikesministern har sjelf ansett sig kunna föreslå en nedsättning med ej mindre än 2,800 R:dr Hamb. b:ko af ministerns i Wien traktamente, och detta "oaktadt den väl kända dyrheten på nämnda ort". Visserligen antyder Herr Utrikesministern, att en minskning i "göromålens mängd och vigt" berättigar till denna traktamentsminskning; men då det näppeligen lärer kunna vara meningen, att vårt sändebud i Wien hädanefter skall genom någon privat verksamhet på lediga stunder fylla en genom traktamentets nedsättning uppkommen brist, och då å andra sidan hans lefnadskostnader — med samma rang och på samma, fortfarande dyra ort — svårigen lära hafva kunnat väsendtligen minskas derigenom, att han fått mindre att göra, än förut, så torde den rimliga förklaringen af åtgärden, derest denna med skäl vidtagits, icke kunna vara någon annan än den, att sändebudet i Wien hittills varit orimligt högt aflönadt. Förhåller det sig åter så, då förefaller det antagandet åtminstone högst sannolikt, att en pröfning af de belopp som utgå till ministrarne å vissa andra "dyra" orter, t. ex. Paris, äfven skulle befinnas böra leda till en nedsättning. Men Herr Utrikesministern har ej varit betänkt på någon sådan åtgärd; tvärtom har han ansett traktamentet för ministern i Berlin böra höjas till ett belopp, som med ej mindre än 1,800 R:dr Hamb. b:ko eller 7,200 R:dr R:mt öfverstiger det för år 1872 uppförda beloppet för ministern i Wien.

När en diplomatisk posts minskade vigt kunnat, trots den fortfarande dyrheten på platsen, medgifva ministerlörens minskning med 11,200 R:dr R:mt, skulle man tycka att samma omständighet bort, på en ej blott jemförelsevis med den förra, utan öfverhufvud särdeles billig ort, såsom Köbenhavn, föranleda en ännu kraftigare verkan. Men huru följdriktigt ett sådant antagande förefaller, kommer det likafullt i strid med Herr Utrikesministerns åsigt. Man har ej begagnat den nyss timade ledigheten, för att något minska den till 36,000 R:dr uppgående aflöningen för vår minister i Köbenhavn, der både lefnadskostnaderna äro låga och vår diplomatiska representations betydelse på senare tider sjunkit vida under hvad den för ett antal år sedan var. Anställandet af en attaché vid legationen i Köbenhavn — som är försedd med legationssekreterare — är endast egnadt att ytterligare relevera motsäggelsen mellan den i fråga om Wien bekända grundsatsen — att vid minskad vigt minska kostnaderna — och dess tillämpning i nu anförda fall.

Att beskickningarnes personal å vissa håll kan utan olägenhet minskas, behöfver endast påpekas. Hvertill t. ex. legationssekreterare behöfvas i Italien och Förenta Staterna, torde ej vara lätt att ådagalägga.

Öfvergår man till pensioner och exspektanslöner på ministerstaten, så torde, i betraktande af allmänt kända förhållanden och med hänvisning till bilagan N:o 2 till statsverkspropositionen, den erinran vara berättigad, att pensioner och expektansarfvoden utgå, hvilka Riksdagen — derest den förbehållit sig denna rätt — visserligen aldrig skulle ansett sig böra votera, och om hvilka man måste tveka, huruvida dristigheten att begära, eller flatheten att föreslå Kongl. Maj:t att bevilja dem, varit störst.

Med det anförda har jag endast velat i allmänhet påvisa, att minskning af vår utrikesbudget kan och bör ega rum. Att hela den nedsättning, som påkallas af behörigt afseende å ett rimligt förhållande mellan kostnaderna å ena sidan och det åtminstone tänkbara gagnet å den andra, ej kan med ens verkställas, är tydligt. Emellertid anser jag en minskning af anslaget till diplomatiska utgifter för nästa statsreglering kunna ega rum med inemot 60,000 R:dr R:mt. Förbehållande mig att få till Stats-Utskottet meddela mera detaljerade upplysningar om åtskilliga här ofvan endast i korthet vidrörda punkter, får jag föreslå:

- 1) att anslaget till diplomatiska utgifter nedsattes med 56,800 R:dr; samt
- 2) att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller om framläggande för nästa Riksdag af en detaljerad utrikesbudget, med iakttagande af alla ytterligare möjliga besparingar, för att af Riksdagen fastställas, med samma redovisningsskyldighet och samma vilkor i öfrigt för användningen, som för öfriga departementers budgeter äro gällande.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 28 Januari 1874.

Ad. Hedin.